

Specifika vývoje hospodářství ČR.
Základní aspekty průmyslu ČR (majetkoprávní,
organizačně statistické a geografické
uspořádání českého průmyslu).
Prostorové struktury průmyslu ČR.
(3. část)

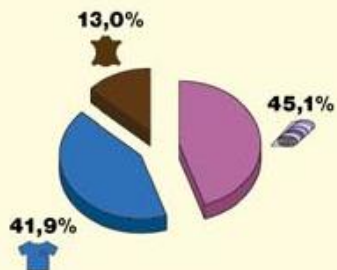
Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků

- Tato odvětví patří v ČR k nejstarším, hl. předení lnu a vlny a výroba tkanin z domácích surovin
- Od 18.stol. se po ztrátě Slezska velmi rozmohlo severočeské plátenictví a později i vlnářství, ještě v témže století začalo i zpracování dovážené bavlny
- Textilní manufaktury a továrny právě **v severočeském pohraničí** – vhodné přírodní podmínky (voda, částečně surovina), pracovní síly, ale i vliv sousedství ekonomicky vyspělého Saska a pruského Slezska
- S textilním průmyslem je neoddělitelně spojena kapitalistická industrializace Českých zemí
 - Zpracování bavlny, která nejvíce umožňovala mechanizaci, se rozšířilo na úkor zpracování lnu
 - Labská vodní cesta umožňovala dovoz bavlny, přes Hamburk, dostatek paliva z SHR i Trutnov, podporovaly růst bavlnářského průmyslu v severních Čechách.
- Vlnářský průmysl až do skončení úhorového hospodaření měl dostatek domácí vlny
 - Brno v pol. 19. stol. – největší středisko vlnářského průmyslu habsburské monarchie
 - Severočeská centra a zejména Liberec již vyrostla spíš na základě zpracování dovážené vlny australské.
- Při vzniku Čs. se ocitlo na jejím území více než 80 % textilního průmyslu bývalé monarchie – těžkosti odbytu, potom ústup před strojírenstvím
- Po roce 1945 textilní průmysl ještě dostatečně rozsáhlý, ale většinou zastaralý a po odsunu německého obyvatelstva i bez dostatku pracovních sil. V roce 1945 byly u nás ještě téměř 3 tis. textilních závodů
- Jejich počet se likvidací a spojováním vyvíjel tak, že roku 1983 již bylo jen 55 národních podniků textilních, 16 konfekčních a 14 kožedělných, většina s více než 2500 zaměstnanci. Byly však namnoze složeny i z četných, místně oddělených výroben, velkých i malých, obcí s textilní výrobou o více než 500 zaměstnanci bylo až 155. Československý textilní průmysl té doby stačil plně zásobovat vnitřní trh a své výrobky i vyvážel (RVHP)

Výroba textilií, textilních a oděvních výrobků

- Vývoj po r. 1990 – pokles výroby až do r. 1994
- Po r. 1994 zastavení poklesu především vlivem exportních aktivit – řada Z evropských textilek uzavírala provozy a výrobu přesouvala na V (nejen do Asie, ale i do ČR)
- V r. 1995 odvětví TOK zaujímal 3. místo, s téměř 11 % podílem na našem exportu, největším odběratelem byly země EU
- Domácí trh spíše stagnuje – pro dražší kvalitnější výrobky chybí kupní síla, zákazníci často dávají přednost nákupu levných oděvů z JV Asie, často dovážených nelegálně
- Vysoký je rovněž podíl dováženého použitého zboží – second hand, u oděvů kryje dovoz 64 % tuzemské spotřeby
- Řada textilních firem kvůli obtížím s odbytem uzavřela desítky málo efektivních provozů a propustila tisíce zaměstnanců
- Průměrný plat v odvětví je nejnižší ze všech průmyslových odvětví – v letech 1990–1995 odešlo z tohoto odvětví téměř 60 tisíc osob
- Odvětvová struktura – bavlnářství, vlnářství, lnářství, hedvábnictví, oděvní obory, pletařské a stávkařské obory, ostatní složky textilní, kožedělný průmysl, obuvnický průmysl

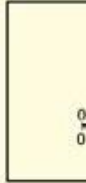
TEXTIL, ODĚVY, KŮŽE

 TEXTILNÍ PRŮMYSL - úprava a spřádání textilních vláken, výroba konfekčního textilního zboží (kromě oděvů), koberců a podlahových textilií, pletených a háčkových materiálů

 ODĚVNÍ PRŮMYSL - výroba oděvů, zpracování a barvení kožešin

 KOŽEDĚLNÝ PRŮMYSL - činění a úprava usní, výroba brašnářského a sedlářského zboží a obuvi

Výroba textilií a textilních výrobků

Bavlnářství

- Bavlnářské obory – nejdůležitější složka textilního průmyslu, v odpovídající míře ovlivňuje vlastnosti celého průmyslového odvětví, výroba je rozptýlena do mnoha i malých sídel, jednotlivé fáze technologického procesu jsou často odděleny i prostorově
- Největší bavlnářské podniky v ČR:
 - Slezan Frýdek – Místek, a.s. – ložní šatovky (v insolvenčním řízení)
 - Velveta a.s. Varnsdorf – manšestry, samet, tkaniny na míru (zvyšuje užitkové vlastnosti tkanin přidáváním pružných materiálů typu Lycra apod.)
 - TIBA a.s. Dvůr Králové n. L. – šatovky, lůžkoviny (v konkurzu)
 - VEBA a.s. Broumov – damašek, košiloviny (export i do USA, damašek – hotelové řetězce)
- Evropa - útlum produkce a přesun za levnější silou – I, P, GR i ČR
- Schoeller Textil, k.s. - Litvínov (D) – jedna z nejproduktivnějších textilek u nás, 90 % na vývoz, bez další návazné výroby na rozdíl od předchozích
- Dovoz bavlny – především z UZB, KYR, KAZ, TURK, částečně GR, stoupá dovoz i ze států záp. a stř. Afriky (ČAD, KAM, PBS, BF). Poměr ceny a kvality vychází nejméně ze Stř. Asie, z 90 % se dováží středněvláknitá a tudíž levnější bavlna
- Perla Ústí nad Orlicí, a.s. – bavlnářské závody (2009 – krach)
- Další bavlnářské uskupení kolem restituenta firmy Kolora Semily – Hyblera – Hybler group. Do kapitálové bavlnářské skupiny náleží zejména Hybler Textil Semily, s.r.o. – výroba textilních výrobků, bavlna, viskózní stříž
- SEBA Tanvald, a.s. – předení bavlny a tkaní bavlnářských tkanin

Výroba textilií a textilních výrobků

Vlnářství

- Vlnářské obory – historický vývoj byl odlišný potud, že výroba se koncentrovala do menšího počtu středisek a závody byly vždy větší než u bavlnářského oboru
- Úprava vlněných vláken je technologicky složitá, a je proto úzce spojena i s tkaním látek
- Výroba klesá (1989 – 57,7 mil. m², 2002 – 13,3 mil. m²)
- Po roce 1990 investiční společnost Expandia ze skupiny Chemapolu, kontrola několika textilních společností
- Vlnap Nejdek, a. s. – výroba prané vlny, přízí, i pro ruční pletení, barvení vlněných a syntetických materiálů a přízí
- Fibertex (do r. 2004 Vigona Svitavy, a.s.) – výroba přízí vlnářských, bavlnářských a vigoňových, prošívané deky
- Textilana Liberec, a.s. – výroba vlnářských a dekoračních tkanin, oděvních úpletů, šátků – krach v r.
- Interlana, s.r.o., Liberec – pletené a tkané vložky, plátna

Výroba textilií a textilních výrobků

Lnářství

- Lnářské obory – dříve skoro polovinu suroviny obstarávala vlastní zemědělská produkce, jinak dovoz především ze SSSR, po roce 1990 propad produkce lnu
- Propad i produkce (v r. 1989 vyrobeno 14,3 tis. t lnářské příze, 1995 – 7,6 a 2002 – 4,0)
- Pro prvotní zpracování lnu bylo v minulosti vybudováno několik desítek tíren: v Podkrkonoší, v Hrubém a Nížkém Jeseníku, na Českomoravské vrchovině a v Jižních Čechách, největší tírna lnu té doby byla ve Veselí nad Lužnicí
- V roce 2002 – podíl jednotlivých tíren na celkové osevní ploše:
 - Čemolen Humpolec – 27 % (v r. 2010 – ukončení výroby)
 - Texlen Trutnov – 22 % (r. 2007 – v konkurzu, zeštíhlení a specializace výroby)
 - Lenka Kácov – 19 % (pod Agro-Měřín, změna činnosti)
 - Moravolen Bruntál – 12 % (ukončení výroby)
- Nejsložitější částí technologického procesu výroby je ve lnářském odvětví předení – byly budovány přádelny, nejvíce v širším okolí Trutnova, ale i v Jeseníkách a na to navazují tkalcovny, lokalizovány obdobně. Později byly nejčastěji budovány co největší celé kombináty.
- **Zpracování juty, resp. jiných lýkových vláken:** JUTA Dvůr Králové nad Labem, a.s. – výroba prům.obalů, vaky izolační folie, geotextílie, motouzy, pytle pro zemědělství, podkladové tkaniny pro koberce apod., nejčastěji zpracovanou surovinou je dnes v Jutě propylen
- **Hedvábnické obory:** úloha přírodního hedvábí klesla do bezvýznamnosti, tkaniny především z umělého hedvábí a syntetických vláken, největší výrobce : Hedva Moravská Třebová, a.s. – výroba hedvábnického zboží, šatovky, kravaty, dekorační tkaniny

Výroba oděvů, zpracování a barvení kožešin

- Oděvní obory – první a největší středisko oděvního průmyslu vzniklo v Prostějově, a to na základě řemeslnických dílen a domácí práce, Brno dodávalo sukna, později několik továren, které za socialismu byly sloučeny do Oděvních závodů J. Wolkera, později pod značkou OP
- Jiná starší centra oděvního průmyslu vznikla pod vlivem trhu v Praze a v několika dalších velkých městech – Brno, Nový Jičín, Strakonice
- Tuzemský konfekční průmysl prošel na začátku devadesátých let štěpením, jehož příčinou byly mimo jiné i restituční nároky

Největší oděvní podniky:

- OP Prostějov (od r. 2010 v insolvenčním řízení)
- Nová Mosilana Brno, a.s. (I) – výroba textilu a oděvů
- Benar Benešov nad Ploučnicí – bavlnářské příze, bytový textil, ubrusy, ložní prádlo (v konkurzu)
- Lanex Bolatice, a.s. (Vítkov, Bolatice) – stáčená a pletená lana, vaky, šňůry
- Primona Česká Třebová, a.s. – košiloviny, pyžama, dámské lehké šatovky (v konkurzu)
- PLEAS Havlíčkův Brod, a.s. – výroba pleteného prádla a vrchního ošacení z bavlny
- Mileta, a.s., Hořice v Podkrkonoší (D) – předení, tkaní, úprava textilních surovin, kapesníky, hotelové prádlo
- Textonia Czech, s.r.o., Hronov (HKG, TAI) - výroba příze, tkanin, pletených výrobků
- Sukno Textil, a.s., Humpolec – výroba česané a mykané příze a tkanin (v konkurzu)
- Lanatex, a.s., Ivančice – výroba vlněných tkanin, směsi vlna-polyester

Největší oděvní firmy

- JOKA, s.r.o., Klatovy (D) – výroba pánských košil ([v konkurzu](#))
- PEGA, a.s. Krnov (F) – výroba stuh, prýmků, elastické úplety, tech. šňůry
- Technolen, a.s., Lomnice nad Popelkou (D) - výroba lněných, bavlněných, syntetických tech. tkanin, plachtovin, autoplachty, hadice, stany
- Tepna Náchod, a.s. – výroba textilních výrobků
- Tonak, a.s., Nový Jičín- výroba plstěných polotovarů a klobouků, termoplastické pokrývky
- Alfatex – Móda, s.r.o., Pelhřimov – textilní výroba
- JITEX, a.s, Písek – výroba bavlněných přízí, úpletů, pleteného prádla, plavek, firmy v Rusku, export
- Loana, a.s., Rožnov pod Radhoštěm (D) – kojenecké ošacení, punčochové zboží, sportovní ošacení
- Fezko-Thierry, a.s., Strakonice (NL) – výroba tkaných a pletených textílií, kusové výrobky
- Šohaj Strážnice, a.s. – šití pánských a dámských košil, halenek a konfekce
- Nobleslen, a.s., Šumperk – výroba tkanin, stolního a ložního prádla ([v konkurzu](#))
- Svitap J.H.J., s.r.o., Svitavy – výroba tech. tkanin, stany, textilní haly, geotextílie, autoplachty, rafting
- Otavan Třeboň, a.s. – výroba konfekce, pánské a dámské, pracovní oděvy, uniformy
- Kordárna, a.s., Velká nad Veličkou – výroba tech. textílií pro gumárenský průmysl
- Hartman – RICO, a.s., Veverská Bitýška (D) – výrobky pro ošetřování ran, obinadla, vaty, dámská hygiena
- TRIOLA a.s., Praha (D, CH) – výroba dámského elastického prádla
- Elmarco s.r.o., Liberec – výroba nanovláken

Výroba usní a výrobků z ní

- Zpracování kůže a výroby různých potřeb z kůže také patřilo ke starým řemeslům a bylo velmi rozšířené
- Na tyto počátky však moderní kapitalistický průmysl navazoval jen částečně, oproti textilní výrobě
- Toto odvětví pak vznikalo téměř nově, když koncem 19. stol. průmysl zajistil potřebné chemikálie na zpracování kůží a první stroje na výrobu bot
- Z těchto továren se již do první světové války nejvíce rozrostl Batův závod ve Zlíně
- Mezi oběma světovými válkami se stal největší továrnou na obuv na světě!
- Kožedělné průmyslové odvětví patřilo vedle hutnictví k nejvíce soustředěným odvětvím, bylo přitom velmi závislé na dovážených surovinách, naše ŽV zajišťovala jen asi třetinu potřebného množství kůží
- Socialistické československo bylo světovou velmocí ve výrobě obuvi
- Na jednoho obyvatele připadala výroba více než 8 párů obuvi, z toho 4 páry kožené, to bylo nejvíce na světě, ale...kvalita, RVHP, SSSR – vývoz

Činění a úprava usní, výroba brašnářských a sedlářských výrobků a obuvi

Kožedělný průmysl

- Základem tohoto odvětví je zpracování surových kůží, největší koželužna byla v Otrokovicích, jako součást Baťova koncernu
- Kožedělný průmysl v ČR reprezentuje především **výroba obuvi**
- Výroba kožené galanterie a ostatního koženého zboží je z hlediska vyrobeného zboží i počtu pracovníků již méně významná
- Výroba byla soustředěna do 4 státních podniků, na které připadalo zhruba 90 % celkové produkce, na zbytku výroby se podílely výrobní družstva a komunální podniky
 - Svit Zlín vyráběl 53 % konečné výroby
 - Závody Gustava Klimenta Třebíč – 25 %
 - Sázavan Zruč nad Sázavou – 9 %, dětská obuv
 - Botana Skuteč – 3,5 % sportovní obuv (s výjimkou Botany všechny podniky vděčily za vznik T. Baťovi)
- R. 1991
 - zhroucení trhu v bývalém SSSR, rozpad velkoobchodu a obchodní sítě
 - výrazná změna kupní síla obyvatel a tím se v tuzemsku snížil odbyt
 - otevření prostoru pro prodej levné obuvi z Asie
 - DŮSLEDEK – výrazné snížení produkce bot v Čs.
- R. 1995 - mírné oživení, ale poté:
 - poprvé obrácení poměru mezi vývozem a dovozem obuvi v neprospěch naší obchodní bilance
 - situace se dále zhoršuje, byly uzavřeny závody v Třebíči a ve Zručí
- Po r. 2000 - pokračuje dovoz levné obuvi, 80 % z Číny

Největší výrobci

- Konty G Trade, a.s. Zlín – výroba obuvi, obuvnických komponentů a gumárenských směsí
- Savela Havířov, a.s. (D), dříve Svit – výroba obuvi a svršků obuvi (v konkurzu)
- Romika Industries, Hrušovany u Brna (D) (v konkurzu)
- Botas, a.s., Skuteč – výroba sportovní obuvi pro sálovou, letní a zimní činnost
- VECRA, s.r.o. Skuteč – pracovní obuv, sportovní obuv
- Prabos plus, a.s., Slavičín – pracovní, vojenské, trekingové boty
- Zeman shoe, s.r.o. Znojmo – vycházková a speciální obuv pro hasiče, vojska (v konkurzu)
- Ostatní výrobci kožedělného průmyslu
 - Sněžka Náchod, v.d. – výroba kabelek a kabel, tašky, ruksaky, hlavové opěrky do aut
 - Uniko, spol. s.r.o., Pacov – výroba drobné kožené galanterie
 - Trimco, spol. s.r.o., Stráž pod Ralskem (GB) – výroba kožených a látkových autopotahů
 - GALA, a.s., Prostějov – výroba míčů, tlumoků ,sportovní výstroj

Zpracování dřeva, výroba výrobků kromě dřevařských nábytku

- Lesy – přírodní bohatství ČR – důležité životní, hospodářské a rekreační prostředí
- Lesnatost v ČR činí 32,8 %
 - Značné regionální rozdíly – 42,9 % Liberecký kraj, 27,1 % Středočeský a Jihomoravský kraj
 - Po okresech – 9,4 % Praha, 58,0 % - Jeseník
- Ročně se těží cca 14,4 mil. m³, z toho je 88 % dřeva stromů jehličnatých, hlavně smrkové
- Značná část dřeva se vyváží v nezpracovaném stavu
- Dřevo je i základem pro poměrně rozsáhlou výrobu buničiny (celulózy) a papíru v ČR

- Zpracování dřeva... - poměrně rovnoměrné rozmístění v ČR
- Aktuální situace:
 - výrobní kapacity jsou využívány na 65 %,
 - nedostatek vstupního materiálu, nedostatek kvalitní kulatiny, kvalitní nezpracované dřevo je vyváženo do zahraničí
- Po roce 1990 vzrostly také dřevozpracující kapacity, nástup řady malých pil a dalších výroben, vzrostla poptávka po dřevu
- Největšími dřevozpracujícími firmami zůstaly i po privatizaci nástupci bývalých krajských dřevařských závodů, i když zeštíhly o provozy navrácené v restituci

Zpracování dřeva, výroba dřevařských, korkových, proutěných a slaměných výrobků kromě nábytku

- Brno – Jihomoravské dřevařské závody, a.s. - výroba řeziva, přepravních skříní, oken, zahr. domků, parket, Brno – Lesní společnost Jihomoravské lesy, a.s. - zajišťování a provádění těžby, dřevařská výroba, pily, školky
- Frýdek – Místek - Lesostavby Frýdek - Místek, a.s. – výroba dříví, řeziva, dřevařská výroba, obklady, palubky, bedny
- Praha – Lesy Mělník a.s. - těžba a odvoz dřeva, dřevařská a přidružená výroba, opravárenská činnost
- Hanušovice – Hanušovická lesní, a.s. (člen skupiny **CE WOOD**, největšího soukromého uskupení v ČR zabývajícího se těžbou dřeva, jeho zpracováním a prodejem)
- Hořovice – Vojenské lesy a statky ČR
- Hradec Králové – Lesní společnost Hradec Králové, a.s.
- Jaroměřice nad Rokytnou – Lesní společnost, a.s.
- Krnov – Lesy Krnov, a.s.
- Křtiny – MENDELU, ŠLP
- Litvínov – Krušnohorské lesy, a.s.
- Moravské Budějovice – Koller Holz, s.r.o.
- Nové Hradky – Jihočeské lesy ČB, a.s.
- Rumburk – Uniles, a.s.
- Šumperk – Moravskoslezské dřevařské závody, a.s.
- Trhanov (DO) – Lesní společnost Trhanov, a.s.
- Velké Karlovice – Foresta SG, a.s.
- Vlašim – LDP Vltava, a.s.
- Vrbno pod Pradědem – Dřevokombinát Vrbno, a.s.

Zpracovatelský průmysl j. n. **Nábytkářský průmysl**

- Jedním z nejvýznamnějších finalizujících odvětví tohoto průmyslu
- Ještě na počátku devadesátých let bylo více než 70 % domácího trhu obsazeno čtyřmi podniky
 - Interiér Praha
 - Jitona Soběslav
 - UP Bučovice
 - UP Rousínov
- Část podniků se při privatizaci rozpadla na menší provozní jednotky (Interiér Praha), některé zanikly (UP Bučovice)
- Atomizace původních podniků postihla nejméně Jitonu Soběslav a UP Rousínov

- Rousínov – Tusculum,a.s. - výroba dřevěného a čalouněného nábytku, Závody – BM, TR
- Soběslav – Jitona, a.s. - výroba a obchod s nábytkem, Závody – KT,PT,CB, Vimperk
- Bystřice pod Hostýnem – TON, a.s. - čs.specialita, výroba nábytku z ohýbaného bukového dřeva, sedací nábytek, Závody – Holešov, UH
- Koryčany – Koryna nábytek, a.s. – výroba sektorových kuchyň, lékařský nábytek, vybavení pěněžních ústavů
- Český Krumlov – LIRA , a.s. (D, GB) – výroba obr.lišt a ráků
- Liberec – OTASS, s.r.o. – výroba nábytku, palet, dřevěné konstrukce
- Mimoň – FALCON Mimoň , a.s. (USA) - výroba ohýbaného bukového sedacího nábytku

Ostatní dřevovýroba

- Český Krumlov – Schwan-Stabilo ČR, s.r.o. (D, F) – výroba tužek a pastelek
- Hodonín – Plom, a.s. (dříve ZPD, a.s.) – výroba překližek, dřevotřísky, laťovky
- Horažďovice – HAAS Fertigbau, s.r.o. (D) – stavba rodinných domků, střešní konstrukce, výroba bio-desek
- Jiřetín pod Bukovou – DETOA Albrechtice, s.r.o. – výroba planinové a klavírové mechaniky, dř. hračky a dř. bižuterie
- Lukavec u Pacova – Dřevozpracující družstvo Lukavec – výroba dřevařských výrobků
- Otnice – Stavo Artikel, a.s. – výroba nábytku a interiérů, dveří
- Říčany u Prahy – ALFA Říčany, a.s. – dřevozpracující výroba, laminované desky, řezivo, nábytek
- Rýmařov - Rodinné domky Rýmařov, s.r.o. – výroba montovaných staveb na bázi dřeva, rodinné domky, buňky
- Týniště nad Orlicí – PIANA, a.s. - výroba pianinových skříní a dveří
- Praha – České dřevařské závody Praha, a.s. – výroba řeziva, oken, dveří, beden, dřevěných zahr. domů, obrazové lišty...
- Praha – LINETA Severočeská dřevařská společnost a.s. – výroba řeziva, kabelových cívek, palet, cementovlákninových desek, stavebně truhlářské výrobky

Výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru, vydavatelství a tisk

- Zahrnuje výrobu vláknin, papíru a kartónů, lepenek, polygrafických výrobků, ale i některé výrobky s přísadou plastů a kartonáž.
- Odvětví papírenského průmyslu v ČR je silně koncentrováno, kolem 90 % výroby je soustředěno v pěti nejvýznamnějších společnostech
- Ve výrobě nebělené buničiny patří ČR mezi přední země v Evropě, zejména při přepočtu na 1 obyvatele

- Štětí – Frantschach Pulp&Paper, a.s. (S) (SEPAP)- výroba bělených a nebělených buničin, pytlového papíru, kartónů
- Větrní – Jihočeské papírny Větrní, a.s. - papírenská výroba, novinový, tiskový, balící, krepový, sáčky, výroba celulózy
- Paskov – Biocel, a.s. - výroba buničiny, krmných kvasnic, lignosulfonanů
- Hostinné – Krkonošské papírny, a.s. - výroba papíru, obalů, skládaný papír pro počítače
- Bělá pod Bezdězem – Papírny Bělá, a.s.
- České Budějovice – Duropack Bupak Obaly, a.s. (A, NL)
- Jílové u Děčína - SCA Packaging Obalex, s.r.o. (NL)
- Lanškroun – Orlické papírny, a.s. (ORPA)
- Opava – Model Obaly, a.s. (D)
- Plzeň – Plzeňská papírna, a.s. (CH)
- Předklášteří – Brněnské papírny, a.s.
- Přerov – KAZETO, s.r.o.
- Žimrovice (OP) – Smurfit Kappa Czech s.r.o. (NL)

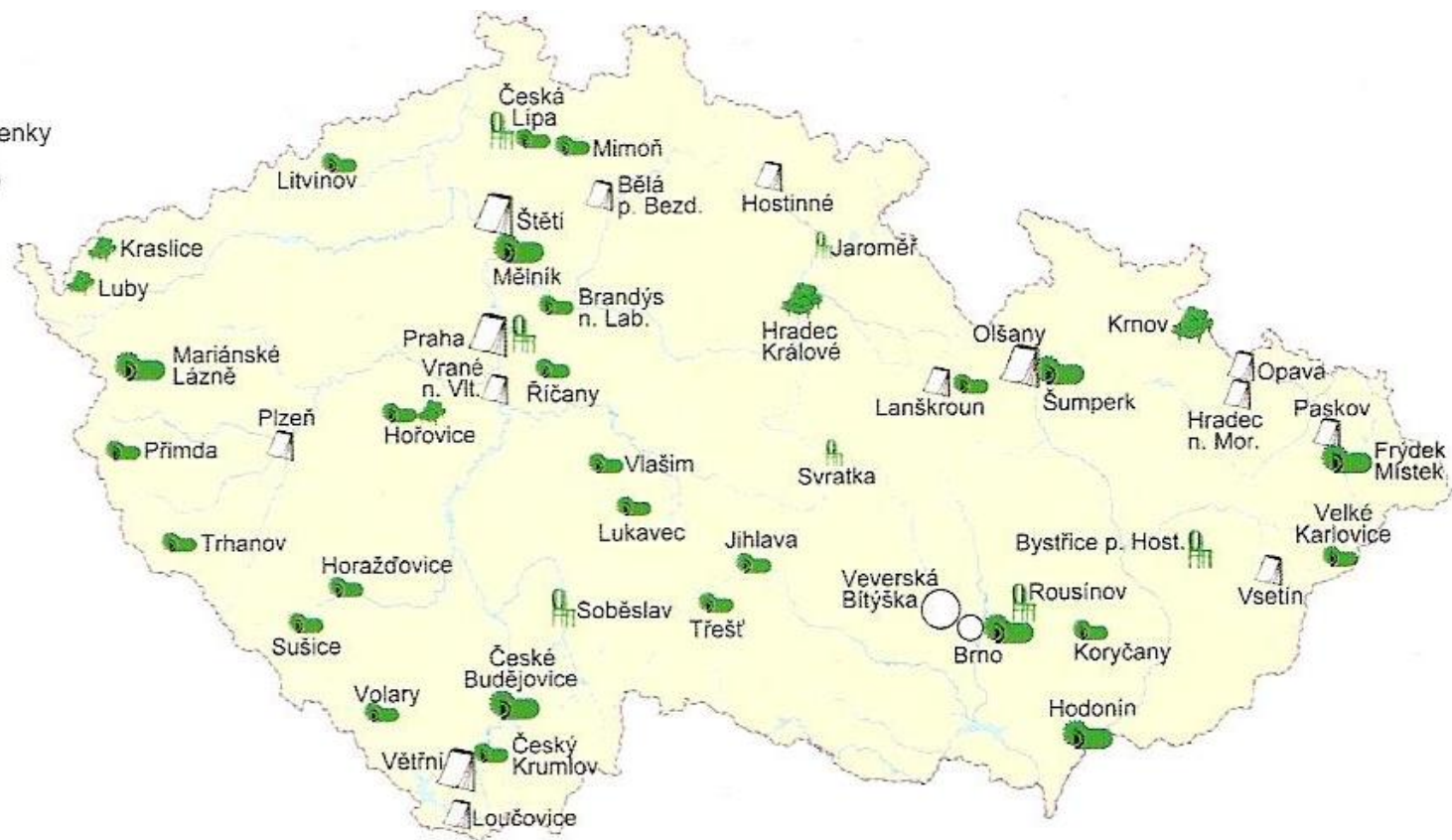
 výroba papíru, vlákniny, lepenky

 výroba papírenských potřeb

 výroba nábytku

 výroba hudeb. nástrojů

 těžba a zpracování dřeva

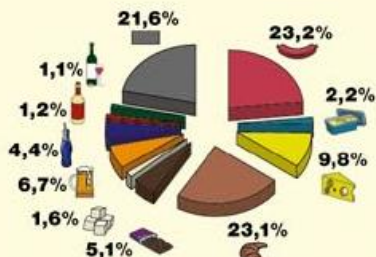

Výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků

Výroba potravinářských výrobků a nápojů

- Potravinářský průmysl představuje několik desítek oborů
 - některé mají přímou vazbu na zemědělství
 - další část výrob představuje obory vyšší fáze zpracování agrárních komodit
- Potravinářský průmysl patří ke starým odvětvím, neboť se vyvíjel z řemeslnických a manufakturních začátků
- Má výraznou charakteristiku ve velkém nároku na dopravu
- Dlouhá tradice našeho potravinářského průmyslu se může nejlépe sledovat na výrobě piva
 - Mnoho dnešních pivovarů sahá svým založením do 14. – 17. století
 - V druhé pol. 19. stol. přestává být vaření piva zemědělským „průmyslem“ při velkostatcích a stává se skutečným průmyslovým oborem
 - V roce 1900 překročila výroba piva v čs. zemích 12 mil. hl a v roce 1913 dosáhla 13,5 mil. hl
- V rámci zpracovatelského průmyslu byl potravinářský sektor nejvíce zasažen dopady likvidací a konkurzů konkurence, hygienické normy – EU...) – potravinářství patřilo k odvětvím s největším počtem zaniklých organizací

POTRAVINÁŘSTVÍ

VÝROBA MASA A MASNÝCH VÝROBKŮ

- výroba masa a masných výrobků, umělých střeů, konzervování masa, zpracování ryb a rybích výrobků

VÝROBA SUROVÝCH OLEJŮ A TUKŮ

- výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků, včetně margarínu a podobných jedlých tuků

ÚPRAVA A ZPRACOVÁNÍ MLÉKA

- provoz mlékáren, výroba másla a sýrů, mražených smetanových krémů a zmrzliny

VÝROBA PEKÁRENSKÝCH VÝROBKŮ

včetně cukrářských, kromě trvanlivých výrobků

VÝROBA KAKAA, ČOKOLÁDY, CUKROVINEK a trvanlivých pekárenských výrobků

VÝROBA PŘÍRODNÍHO CUKRU - cukrovary

VÝROBA PIVA - pivovary

VÝROBA NEALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ

- stáčení minerální a pitné vody do lahví a výroba nealkohol. nápojů

VÝROBA ALKOHOLICKÝCH NÁPOJŮ

- výroba destilovaných alkoholických nápojů a ostatních lihovin

VÝROBA HROZNOVÉHO VÍNA

VÝROBA OSTATNÍCH POTRAVIN

(zpracování ovoce, zeleniny a brambor, výroba mlýnských a škrobářských výrobků, hotových krmiv pro zvířata, těstovin a ostatních potravin a potravin. přípravků)

40 000

0 30 40 50 km
0 20 30 mil

Data jsou použita ze statistik 2001-2003.

Výroba masa a masných výrobků

- V minulosti – soustředění podniků nejvíce do největších měst
- Později - výstavba nových kombinátů – Praha (Písnice, Čakovice), Ostrava, Hradec Králové – Březhrad apod.
- Jiné budování v oblastech rozsáhlé živočišné výroby, např. v J Čechách (Písek, Planá n. L., Studená), na ČM vrchovině (Kostelec, Krahulčí, Polička)
- Pro masný průmysl v ČR je v současné době charakteristická menší koncentrace výroby do velkých společností, než je tomu obvyklé v ostatních potravinářských oborech
- I velkým masným firmám může totiž konkurovat nízkými náklady spousta drobných podnikatelů, jelikož pro základní masnou výrobu není nutné mít nákladně vybavený podnik...
- Po r. 1992 vznikala silná holdingová seskupení (např. a.s. Satrapa Praha, Masokombinát Martinov, a.s. v Ostravě, Českomoravská potravinářská společnost, a.s., Jihočeská drůbež Bosňany a.s., aj.)
- Postupně pronikání zahraničního kapitálu, např.:
 - ADEX a.s. Lom u Tachova, specializovaný zpracovatel krůt,
 - Luženičky – obří odchovna drůbeže – SRN kapitál (u Domažlic), výstavba kombinátu
- Svým výrobním programem je do masného průmyslu řazena i akciová spol. Cutisin Jilemnice – jediný výrobce umělých střev pro masný průmysl v ČR
- Výroba masa po r. 1990 klesá, přesto v současné době není ČR v jeho produkci samostatná a postupně roste dovoz všech druhů masa, jak ze zemí EU, tak i z ostatních zemí

Největší výrobci

- Česká Skalice – ZEMKO, k.s. – řeznictví a uzenářství, nákup jatečního dobytka, PZ – 480 (00)
- Cheb – Chebský masokombinát, a.s. – nákup a porážka jatečních zvířat, výroba masa, masných výrobků (v konkurzu)
- Choceň – Integral Vrchovina, a.s. – porážka drůbeže, králíků, porcovna zvěřiny, uzenářské speciality,
- Hodonín – ing. Jan Varmuža – Union Foods s r.o. – výroba potravin, zprac. mořských ryb, výroba rybích i nerybích lahůdek
- Karlovy Vary – Prima KV, s.r.o. – řeznická a uzenářská výroba, přírodní střeva, sáčky na vak. balení, velkoobchod
- Klatovy – Drůbežářský závod Klatovy, a.s. – výroba a zpracování drůbeže
- Klatovy – Šumavský masokombinát Klatovy, s.r.o. – nákup, porážka jatečních zvířat, výroba masných výrobků, mrazírenská, skladovací č.
- Kostelec u Jihlavy – Kostelecké uzeniny, a.s. – porážka a zprac. jatečních zvířat, mrazírenská a konzervářská výroba
- Kroměříž – Masna Kroměříž, a.s. – výroba výrobků z masa, mraz., sklad. Činnost
- Olomouc - Hanácký masokombinát Olomouc, a.s. – řeznictví a uzenářství, výroba jatečních a masných výrobků
- Opava – Bivoj, a.s. – nákup a porážka jatečního dobytka, výroba a prodej masa a masných výrobků
- Opava – Moravskoslezské drůbežářské závody PROMT, a.s. – výroba a zpracování drůbeže, drůbeží výrobky, uzenářská a masná výroba, výroba krmných směsí

Největší výrobci

- Ostrava – Masokombinát Martinov, a.s. – zpracování masa, výroba masných výrobků, výroba krmiv pro masožravá zvířata
- Planá nad Lužnicí – Maso Planá, a.s. – porážka a zpracování jatečných zvířat, výroba masných výrobků
- Plzeň – Schneider – závod 01 výroba uzenin, s.r.o. (1994), SRN – výroba a prodej uzenin
- Polička – Masokombinát, a.s. Polička – nákup a porážky jatečných zvířat, výroba opracovaných mas a masných výrobků
- Příbram – Masna Příbram, s.r.o. – výroba, zpracování masa a masných výrobků
- Roudnice nad Labem – Procházka, s.r.o. (1991) – výroba a prodej masa a masných výrobků
- Studená – Masna Studená, a.s. – nákup a porážky jatečných zvířat, výroba výsekách mas, masných výrobků, konzerv, tuků, mrazírenská a skladovací činnost
- Tachov – Agf Trading, s.r.o. – porážka a zprac. krůtího masa, výroba uzenin a polotovarů
- Telč, Krauhulčí – MASOZÁVOD Krauhulčí, a.s. – nákup a porážka jatečných zvířat, výroba masných výrobků
- Vodňany – Jihočeská drůbež, a.s. – nákup, zpracování drůbeže, drůbežích výrobků, polotovarů, uzenin, mražená jídla

Výroba mléka a mléčných výrobků

- V roce 1989 působilo na domácím trhu 113 mlékáren, v každém městě přibližně s více než 10–20 tis. obyvateli byl mlékárenský závod, který měl dodavatelské zázemí, vymezené území, které zásoboval mlékem a výrobky z něj
- Druhým typem závodu byly továrny, zaměřené více na produkci složitějších výrobků, např. sušeného mléka, mléčných konzerv a sýrů. Byly lokalizovány spíše v oblastech produkce než spotřeby (Hlinsko, Opočno, Nový Bydžov, Zábřeh, Lukavice...)
- V průběhu transformačního období se stav mlékáren snižoval:
 - 1995 – 95, 1998 – 74, 2003 – 70 (vliv přebytkových neefektivních výrobních kapacit po snížení výroby a spotřeby mléka, zrušeny nerentabilní provozy)
- Poměrně úspěšně přežily mlékárny, do nichž vstoupil zahraniční kapitál:
 - Danone – Benešov
 - Bongram – Přibyslav
 - Heinz – Zábřeh
 - Nutricia – Opočno
 - Dobře byly hodnoceny i podniky v nichž rozhodující majetkový podíl vlastní zemědělstí prvovýrobci – Olma Olomouc
- Produkce mléka výrazně klesla z 4,0 mld. l v roce 1989 na 3,1 v roce 1995 a dále na 2,7 mld. l v roce 2000, pak již mírný růst
- Doprovázelo to prudké snížení stavu skotu z 3 480 583 (89) na 1 573 530 (00), 1 428 329 (04) a zvláště dojníc – 1 247 567 (89) na 646 838 (98) až 432 578 (05)
- Pokles spotřebitelské poptávky po mléku a mléčných výrobcích po roce 1989 nastal především kvůli cenám, nastal přebytek mléka na trhu. Regulace trhu prostřednictvím SFTR, výkup přebytků, vývoz za státní dotace, akce školní mléko
- Po vstupu do EU vývoz mléka producentů do zahraničí – D, A. Špatně nastavené výkupní ceny od našich zpracovatelů. Některým mlékárnám tak citelně chybí surovina... snížení produkce ... zahraniční konkurence...

Výroba mléka a mléčných výrobků

- Největší zpracovatelé mléka v ČR podle denní kapacity:
 - JČM – České Budějovice
 - Olma Olomouc
 - Hlinsko
 - Kunín
 - Jihlava

Největší výrobci

- Benešov – Danone, a.s. (F) – mlékárenská výroba, jogurty, sýry
- České Budějovice – MADETA, a.s. Jihočeské mlékárny – výroba mléčných výrobků, sušené mléko, máslo, sýry, závody – CB, JH, PE, ST, Planá n. L., Řípec – Veselí n. L., CK, PT, Jindřichohradecká mlékárna
- Klatovy – Mlékárna Klatovy, a.s. – nákup a zprac. mléka, výroba konzum. mléka, a mléčných výrobků
- Kunín – Mlékárna Kunín, a.s. – výroba a prodej mléka, a mléčných výrobků, provozovna- sýrárna Zašová
- Nový Bydžov – Promil PML, a.s. – výroba mléčných výrobků, sušené mléko, laktóza, kasein, máslo, doplňky sportovní výživy
- Olomouc – OLMA, a.s. – nákup a zpracování mléka, výroba konzumního, sušeného mléka a mléčných výrobků
- Přebyslav – Pribina, s.r.o. (F), 1993 – výroba sýrů a sýrových specialit
- Sedlčany – Povltavské mlékárny, a.s. (F), 1992 – výroba mlékárenských výrobků, závody – PB,
- Želetava – Bel sýry Česko, a.s. (B), 1995 – výroba tavených, přírodních a plátkových sýrů

Výroba cukru

- V 19. století, patřily tzv. surovárny (vyráběly jen surový, tzv. žlutý cukr) nejčastěji rolnickým a.s., nebo velkostatkům. Rafinérie – vyrábějící ze žlutého cukru bílý, tj. závody s nákladnějším zařízením, patřily silnějším společnostem a bankám.
- Od začátku 20. stol. vznikaly závody s úplným cyklem výroby (Kostelec n. L., Praha, Dobruška, Mělník, Vrdu (KH), Uherské Hradiště, Břeclav, Hodonín, Hrušovany n. J.)
- Po 2. světové válce český cukrovarnický průmysl nezachytil trend evropského cukrovarnictví a stagnoval na úrovni z poválečných let
- Byly vybudovány pouze 2 nové cukrovarny: Hrochův Týnec, Hrušovany nad Jevišovkou, provedena rekonstrukce cukrovaru Opava – Vávrovice
- Koncem 80. let provedena rekonstrukce cukrovaru v Hodoníně a zahájena výstavba cukrovaru Kopidlno, která však již nebyla dokončena (plánované dokončení v době sametové revoluce)
- 1924–1925 bylo tehdejší Čs. 2. v Evropě v produkci řepného cukru za Německem, 5. místo ve světě
- Československo bylo největším evropským exportérem řepného cukru – „bílé zlato“
- 1918: 177 cukrovarů, 1923–1927: 117 cukrovarů, po 2. sv. v. bylo možno znárodnit již jen 101 cukrovarů, potom počet činných cukrovarů postupně klesal, r. 1960 – 80, r. 1980 – 58
- České cukrovarnictví mělo nevhodnou velikostní strukturu závodů, malá prům. zprac. kapacita, kapacita velkých evropských cukrovarů byla až 10x větší
- 1989 - bylo v provozu již jen 51 cukrovarů. Reorganizace cukrovarnického průmyslu začala již před listopadem 1989, zrušeno koncernové uspořádání, vznik 7 sam. státních podniků, podle krajů
- Po roce 1990 zánik, např. SMK cukrovarů, rozpad org. struktury, osamostatnění jednotlivých cukrovarů, privatizace, vstup zahr. kapitálu
- 1995 existovalo již jen 21 samostatných společností, klesá spotřeba i vývoz. Vytváří se přebytek zpracovatelské kapacity
- 2003 - 13 cukrovarů, 2010 - ?

Výroba cukru

- Cukrovary TTD, a.s
 - Dobrovice – r. 2010 – 14 000 t řepy/d
 - České Meziříčí – r. 2010 – 7 000 t řepy/d
- Eastern Sugar CZ, a.s.
 - Němčice
 - Hrochův Týnec
 - Kojetín

} výroba ukončena díky cukernému pořádku EU, demolice?
- Moravskoslezské cukrovary, a.s.
 - Hrušovany n. J
 - Opava
- Společnosti vlastníci 1 cukrovar :
 - Cukrovar Vrbátky, a.s.
 - Cukrovar Prosenice (Hanácká potravinářská společnost spol. s r.o.)
 - Cukrovar Litovel, a. s.
 - Český Brod (demolice ?)
 - CUKROVAR VRDY, s.r.o. (zrušen cca 2006)

Mlýnárenská a pekárenská výroba

- Mletí obilí je záležitostí velkých průmyslových závodů, ale výroba chleba a pečiva předpokládá, pro charakter svých výrobků, značnou decentralizaci
- Před rokem 1990 byly velké mlýny především ve velkých spotřebních střediscích (Praha, Plzeň, Pardubice, Brno, Olomouc), ale také v místech velké produkce obilí (Předměřice n. L., Kolín, Mladá Boleslav, Netolice, Kralupy n. V., Brněnec, Kyjov, Znojmo)
- Těstárny byly největší v Praze, Českých Budějovicích, Rosicích, Ostravě
- Chléb a pečivo, každodenní potravina, byly vyráběny v každém okrese, většinou v okresních městech (výroba je v místech největší spotřeby nebo poblíž nich)
- Mezi stávajícími mlýny je obrovská konkurence, většina z nich nemůže využívat své výrobní kapacity, neúměrně vysoké výrobní náklady, zastaralé technologie – nutné investice – zůstanou jen ty , které dokážou konkurovat podnikům v EU
- Ze 115 pekáren před rokem 1990 se jejich počet prudce zvýšil na 2 200, rodinné pekárny. Tento nárůst znamenal pro spotřebitele podstatné rozšíření sortimentu nabízeného zboží, ale bylo zřejmé, že část pekáren byla a bude postupně nucena uzavřít své provozy.

Největší výrobci

- 1) Brno – DELTA Pekárny, a.s. – pekařská výroba, obchodní činnost, závody – HB, Uničov, Val.Mez., Uh. Brod., HO, ZN, KL, ST, PM
- 2) Praha – Odkolek a.s. (1994) – výroba mlýnských a pekárenských, těstařských a cukrářských výrobků, potravinářských koncentrátů,
- 1 i 2 součást United Bakeries, LUCEMBURSKO

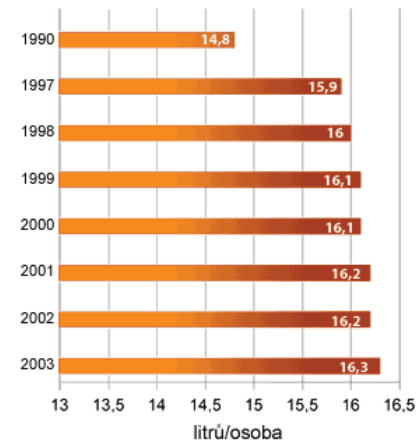
- Brno – Penam, s.r.o. – těstářská a pekárenská výroba, těstoviny, prodej
- Havířov – Semag, spol. s.r.o. – výroba pekárenských a cukrárenských výrobků, prodej
- Hradec Králové – Hradecká pekárna, s.r.o. – výroba pečiva a cukrářských výrobků
- Karlovy Vary – Cornia, s.r.o. – pekařská výroba, obch. Činnost
- Pekárna a cukrárna Hořovice, s.r.o. – pekárenské výrobky, zákusky, sladké pečivo
- Klatovy – Pekárny a cukrárny Klatovy, a.s. – pekařská a cukrářská výroba, provozovny, KT, Sušice, DO, Olšany u Pačejova
- Náchod – Pekárny a cukrárny Náchod, a.s. – pekárenská, cukrovinářská a cukrárenská výroba, výroba perníku, trvanlivého pečiva, pochutin přísad do pečiva, provozovny – TU, Bílá Třemešná, Broumov
- Kladno – Kompek, s.r.o. (1993) – výroba pekařských a cukrářských výrobků, výrobky s prodlouženou trvanlivostí
- Litvínov – Japek, s.r.o. – výroba pekařských a cukrářských výrobků, trvanlivé zboží, PZ – 360 (00)
- Pardubice – PePa, s.r.o. (1992) – výroba medového perníku, PAMEP, kokosových tyčinek FLINT a polotrvanlivého pečiva POTRE, piškotových dezertů, šlehaných bábovek a dortových korpusů (Odkolek)
- Ústí nad Labem – INPEKO, s.r.o. (1991) – výroba pekařských, cukrářských a lahůdkářských výrobků, výroba perníků, velkoobchod, pobočky – DC, Jablonné v Podještědí
- Vysoké Mýto – NOPEK, s.r.o. (1991) – výroba pekařských, cukrářských a perníkářských výrobků, vybavení pekáren strojním vybavením, opravy pekařských strojů a pecí, provoz – CT, Hořice, SY, Lanškroun
- Žďár nad Sázavou – ENPEKA, s.r.o. (1993) – výroba a prodej chleba, pečiva, cukrářských výrobků
- Židlochovice – Karlova Pekárna, s.r.o. (1990) – výroba pekárenských a cukrářských výrobků, provoz – Tišnov
- Praha – Michelské pekárny a.s. – výroba pekařských a cukrářských výrobků, trvanlivých výrobků, obchodní činnost

Výroba lihu a lihovin

- Surového lihu se v r. 1983 vyrobilo kolem 1,3 mil. hl, rafinovaného – 755 tis.hl., r. 1992 klesla produkce na 753 a 509 tis. hl. V tomto období se vyráběl líc především z melasy dodávané cukrovary, méně z brambor. Tzv. rolnické lihovary většinou zanikly nebo přešly na výrobu jinou (bramborová moučka, škrob apod.).
- Převládá produkce syntetického lihu z ropných produktů. Velké „průmyslové“ lihovary byly především v Praze, Kralupech n. V., Kolíně, Pardubicích, Chrudimi a v Olomouci.
- Výsledky domácích největších výrobců nejsou po roce 1990 špatné, ztráty společností – způsobují jednak především černí producenti lihovin (vyrábějí často alkohol ze syntetického lihu), zahraniční konkurence renomovaných značek a konkurence cca 150 menších a drobných domácích firem
- Největší producenti:
 - Likérka Stock Plzeň-Božkov – cca 20 % podílu na domácím trhu (od r. 2007 člen skupiny Stock Spirit Group)
 - Karlovarská Becherovka, a.s.
 - KB Likér Ústí nad Labem (?)
 - Likérka Rudolf Jelínek Vizovice
 - Lihovar Mladá Boleslav (?)
 - Aromka Brno s.r.o.
 - Seliko Olomouc (?)

Výroba vína

- ČR je i přes svou tradici ve vinařství a vinohradnictví jednou ze zemí, kde produkce vína nestačí pokrýt jeho spotřebu
- Plochy vinic vzrostly z cca 13 000 ha na 19 647 ha (vstup do EU)
- Roční produkce vína cca 570 tis.hl. (bílé víno – 66 %)
- Spotřeba rostla, v roce 2005 1 650 tis.hl, kryto dovozem
- Roste spotřeba vína na osobu z cca 12 l až na 16,5 l/osob.(2004) – hluboko pod úrovní v jiných zemích (A,D – 32, F – 70...)
- I když po roce 1990 vznikla celá řada nových vinařských společností a do obchodní sítě ČR se dostává i víno od drobných vinařů, asi 80 % naší produkce pochází pouze od sedmi největších výrobců:
 - Bohemia Sekt, českomoravská vinařská, a.s. Starý Plzenec (15 mil. l)
 - České vinařské závody, a.s. Praha (10 mil. l)
 - Vinium,a.s. Velké Pavlovice (9 mil. l)
 - Víno Mikulov,a.s. (8,7)
 - Družstevní vinné sklepy, s.r.o. Hodonín (5,0)
 - Vinné sklepy Valtice,a.s. (3,0)
 - Znovín Znojmo,a.s. se sídlem v Šatově (3,0)

Výroba piva

- V jednom z nejtradičnějších domácích potravinářských oborů dochází po roce 1990 k významné koncentraci vlastnictví, do níž se zapojily zejména velké tuzemské finanční ústavy a hl. zahraniční investoři
- Výrobci piva si uvědomili, že jediná šance, jak uspět na přeplněném domácím i zahraničním trhu, je vytvoření kapitálově silných společností a maximální snížení nákladů
- Struktura pivovarů v roce 2004
 - Do 200 tis. hl – tzv. malé pivovary, jiné daně – 37, výstav 14,8 %
 - 200–500 hl – 7
 - 500–1000 hl – 3
 - Nad 1000 hl – 6 – výstav 63,6 %
- Největší pivovarské skupiny v ČR jsou mamutí komplexy ovládají většinu trhu...
 - Plzeňský Prazdroj + Skupina Radegastu (South African Breweries Miller plc, JAR) více jak 54 % našeho trhu
 - Pražské pivovary, skupina Baas (GB)
- Ve srovnání s Evropou nebo dokonce světem nejsou české a moravské pivovary žádní velikáni. Např. Heineken vaří 3x více piva než celá ČR, Anheuser Busch 5x více než ČR
- Největší pivovary v ČR
 - Gambrinus (spol. Prazdroj), Plzeň - cca 1,7 tis.hl
 - Radegast (spol. Prazdroj), Nošovice - 1,6
 - Prazdroj (spol. Prazdroj) , Plzeň – 1,1
 - Staropramen (spol. Pražské pivovary – Baas) – 1,1
 - Velké Popovice (spol. Prazdroj) – 0,8
 - Budějovický Budvar (Budvar) , České Budějovice – 0,8
 - Starobrno (Pivovar Starobrno, Heineken), Brno – 0,55
 - Přešov (Moravskoslezské pivovary) – 0,44

Největší výrobci

- Praha – Pivovary Staropramen a.s. (B) 1992 – výroba a export piva, závody – Staropramen, Bráník, Ostravar, Velvet, Měšťan, Vratislav
- Velké Popovice – Pivovar Velké Popovice, a.s. – výroba a prodej pivovarských a sladařských výrobků
- Krušovice – Heineken česká republika, a.s.:
 - Brno – Starobrno, a.s. – pivovarnictví a sladovnictví (2003) – zánik 2009 fúzí s Král. piv. Krušovice
 - Krušovice – Královský pivovar Krušovice, a.s. – výroba a prodej piva (2007)
 - Ústí nad Labem – Drinks Union, a.s. (1997) – akvizice Heinekenem (2008) – výroba piva, lihovin a nealkoholických nápojů, závody – pivovar UL, pivovar Velké Březno, likérka Krásné Březno, sodovkárna Brno-Lesná – 2010 fúze s Heineken
 - Piva: Krušovice, Starobrno, Březňák, Zlatý bažant, Zlatopramen, Hostan, Louny, Dačický, Heineken
- Přerov – PMS Přerov, a.s. – výroba piva a sladu, Obch. značky – Zubr, Litovel, Holba
- Plzeň – Plzeňský Prazdroj, a.s. – výroba piva, sladu, obchodní činnost, závody – pivovar Gambrinus, Plzeňský Prazdroj, sladovna (piva – Pilsner Urquell, Gambrinus, Birell, Velkopopovický kozel, Master, Primus, Klasik, Frisco, Swift Cola)
- Nošovice – Pivovar Radegast, a.s. – výroba sladu, piva a krmiv
- České Budějovice – Budějovický Budvar, n. p. – výroba a prodej piva

Výroba nealkoholických nápojů

- Přestože podstatnou část domácího trhu nealkoholických nápojů ovládají zahraniční společnosti Coca-Cola a Pepsi-Cola, útočící na spotřebitele razantní reklamou, domácí producenti mají na trhu stále své místo
- Domácí nápoje preference – cena, venkov, tradice
- Na výrobě cca 650 mil. litrů limonád se CC a PC podílí přibližně 1/3
- Ještě v roce 1995 byly největší domácí výrobci nealkoholických nápojů - Pivovary a sodovárny Brno (UH, Olešnice, Vyškov), Nealko Olomouc (KI, Rožnov), Toma Nehvizdy (PY) a Pražské sodovárny Zátka
 - Některé ukončily činnost a jiné zejména u pivovarů zahájily výrobu (Černá Hora, Kofola...)
- Po roce 1990 na oblibě získávají jak kvalitní stolní vody, tak zejména minerální vody
- Největší výrobce min.vod s téměř třetinovým podílem na trhu je společnost Karlovarské minerální vody, a.s. (Mattoni, Magnesia,) (NL, 1991) – stáčení přír .min. vody, výroba nápojů, sirupů a šťáv
- Praha – Ondrášovka, a.s.
- Horní Moštěnice – Hanácka kyselka
- Marienbad Waters Mariánské Lázně, a.s. (Excelsior, Aqua Maria..)
- Nehvizdy – TOMA, a.s. (USA, 1991), J od Čelákovic – výroba a distribuce limonád TOMA, džusů a stolních vod,
- Zlín – Limova, s.r.o. (1993) – výroba nealkoholických nápojů, Závody – Tišnov
- Praha – Coca – Cola Beverages ČR s.r.o. (USA, 1991) – výroba a prodej nealkoholických nápojů
- Krnov – Kofola

- pivovary
- vinařské závody
- výroba destilátů
- výroba nealkoholických nápojů, koncentrátů
- cukrovary
- škrobárny
- sladovny
- mlýny

Zpracování zeleniny a ovoce

- Jak konzervování, tak mrazení a jiné zpracování zeleniny a ovoce je umístěno především do produkčních oblastí
- Největší závody před rokem 1990, které zpracovávaly zeleninu a ovoce byly v Ústí n. L., Lovosicích, v okolí Mělníka (Vojkovice), v Praze a okolí (Mochov), v Nymburku, v okolí Kolína (Starý Kolín), v okolí HK (Bolehošť, Černožice), ve Znojmě, v okolí Brna (Modřice), v Bzenci, v Uherském Hradišti (Jarošov), v Rokycanech apod.
- Po roce 1999 se tyto závody potýkají s velkými potížemi – zahr. konkurence, dovozy, nadbytek produkčních kapacit, nízké ceny.
- Řada z nich byla trvale ztrátových – bankroty, uzavření, např. Marila Rokycany, Fruta Brno, Znojmia Znojmo (sterilované okurky, dnes pod Hamé).
- Dnes nejsilnější především HAMÉ s.r.o. Babice – nákup a zpracování zeleniny, ovoce, masa, výroba zel. a mas .konzerv, kečupy, marmelády, dětská výživa
- Fryčovice – Beskyd Fryčovice ,a.s. – nákup, skladování, úprava brambor, zeleniny, bramborové lupínky, kuchyňská úprava zeleniny
- Kunovice – OTMA – Hamé – zpracování zeleniny, výroba hotových jídel, masových pomazánek a konzerv

Ostatní výrobci potravin

- Výroba cukrovinek, čokolády a trvanlivého pečiva často navazovala v lokalizaci na cukrovary (Holešov), ale v důležité míře se přitom řídila i spotřebou. Největší závody do roku 1990 měly Praha, Děčín, Kolín, Velim, Liberec, Olomouc, Hodonín a blízký Rohatec, Lovosice, Lomnice nad Popelkou, Opava
- Po roce 1990 byly nejúspěšnějším výrobcem cukrovinek a trvanlivého pečiva Čokoládovny Praha - podíl více než 60 % na trhu
- Privatizace a vstup zahraničního kapitálu, Nestlé, Danone – modernizace a rekonstrukce vybraných provozů – Deli Lovosice, Opavia Opava
- Opava – Opavia - LU, a.s. (FRA, 1999) – výroba trvanlivého a netrvanlivého pečiva, cukrovinky, závody: DELI Lovosice, KOLONÁDA Mariánské Lázně, OPAVIA Opava
- Praha – Nestlé Čokoládovny a.s. (CH, 1999) – výroba čokoládových a kakaových výrobků, nečokoládových cukrovinek, závody: Sfinx – Holešov, Maryša – Rohatec, Orion Praha, Zora Olomouc
- Jemča Jemnice, a.s. – největší producent balených černých a ovocných čajů, ovládá 2/3 našeho trhu, modernizace, nové balící stroje
- Byšice – Liblice - VITANA, a.s. (1992, N - Rieber & Son) – výroba potravinových koncentrátů, pochutin a přísad do pečiva, škrobárenských a mlýnských produktů

Ostatní výrobci potravin

- Kunovice – Českomoravské mrazírny, k.s., provozovna Kunovice – výroba zmrazených potravin a polotovarů,
- Malšice – Chio Bohemia Tábor, a.s. (SRN), 1992 – výroba potrav. zboží, bramb. lupínky
- Opava – NOWACO (dříve Mrazírny Oceán, a.s.) – výroba polotovarů, hotových jídel z bramborových výrobků a zeleniny, mražených a smetanových krémů
- Poříčí nad Sázavou – Master Foods, k.s. (1992) – výroba nečokoládových cukrovinek Starburst, prodej značkových čokoládových tyčinek Mars, Twix, Milky Way,.. výrobky pro domácí zvířata
- Praha – Douwe Egberts a.s. (NL, 1992) – zpracování a balení kávy a čaje, dovoz, velkoobchod, skladování
- Praha – UNILEVER ČR s.r.o. 1991 (GB,NL) – výroba zmrzlin, jedlých rostlinných tuků, kosmetických výrobků, mýdel, saponátů

Výroba tabákových výrobků

- Výroba tabákových výrobků má v ČR velkou tradici, probíhala většinou z dováženého tabáku v centralizovaných závodech – Kutná Hora, Hodonín, České Budějovice, Nový Jičín
- Bylo vyráběno až 25 mld. kusů cigaret
- Po roce 1990 začal tabákový průmysl patřit nesporně mezi finančně velmi lukrativní odvětví, což mj. dokládají mnohamiliardové zisky nadnárodních společností
- V ČR v roce 1990 z monopolního Československého tabákového průmyslu byla založena akciová společnost Tabák Kutná Hora s vlastní distribuční sítí. V roce 1992 se společnost spojila s firmou Philip Morris, a.s. (největší výrobce tabákových produktů ve světě, tehdy největší americká investice ve střední a východní Evropě – 420 mil. USD)
 - USA, 1992
 - Závod v Kutné Hoře, jeden z nejmodernějších na světě. Investovalo se i do závodů v Novém Jičíně, Hodoníně a Strážnici
 - výroba cigaret a tabákových výrobků, kartonáž, obchodní činnost
- Na našem trhu se však snaží prosadit i další významní výrobci cigaret:
 - Koncern Reynolds postavil balírnu cigaret ve Struhařově u Benešova (Camel)
 - Společnost British-American Tobacco otevřela novou továrnu na výrobu cigaret v Mariánských Lázních